

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Øieblikket Nr. 8

Citation: Kierkegaard, Søren: "Øieblikket Nr. 8", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 13*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2008 , s. 1. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-oi8-txt-shoot-idbfb85ff8-e7a8-43e4-ab72-884a64630b0d.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 13

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

* Øieblikket

Nr. 8

Indhold:

- 1) Samtidigheden; hvad Du gjør i Samtidighed er det Afgjørende.
- 2) Man lever kun een Gang.
- 3) En Evighed til at fortryde.
- 4) Hvad der evigt lader sig erindre?
- 5) Et Billede paa Livet, og, et Billede af Livet.
- 6) Den guddommelige Retfærdighed.
- 7) Skjælv – thi Gud er det i een Forstand saa uendelig let at narre!

11 Septbr. 1855

S. Kierkegaard

Kjøbenhavn

Forlagt af C. A. Reitzels Bo og Arvinger
Bianco Lunos Bogtrykkeri

Samtidigheden; hvad Du gjør i Samtidighed er det Afgjørende ¹

»Hvo som annammer en Prophet, fordi han er en Prophet, skal faae en Prophets Løn; og hvo som annammer en Retfærdig, fordi han er en Retfærdig, skal faae en Retfærdigs Løn. Og hvo som giver en af disse Ringe ikkun et Bæger koldt Vand at drikke, fordi han er en Discipel, sandeligen siger jeg Eder han skal ingenlunde miste sin Løn« siger vor Herre Jesus Christus Mtth. 10, 41. 42.

I Sandhed mere end baade kongelig og keiserlig Rundhaandethed, saa rundhaandet er kun Guddommen!

Og dog see lidt nærmere til. Talen er her om hvad man gjør imod en Samtidig, hvad man som samtidig gjør mod Propheten, mod Discipelen. »Den som giver en af disse Ringe ikkun et Bæger koldt Vand« – ja, derpaa kan jo Eftertrykket ikke ligge. Nei! Eftertrykket ligger paa: fordi han er en Discipel, en Prophet. Altsaa hvis en Samtidig vilde sige: »jeg er vistnok langt fra at ansee det Menneske for en Prophet, en Discipel, derimod er jeg saamænd villig til at skjænke ham et Bæger Viin;« eller hvis En, der maaskee i sit stille Sind ansaae dette Menneske for en Discipel, en Prophet, men feigt ikke havde Mod til at vedgaae sin Overbeviisning, eller usselt benyttede sig af, at Propheten, Discipelen i Samtidighed jo ingenlunde nød Anerkjendelse som saadan, benyttede sig deraf til at gjøre sig bedre end de Andre ved at vise Redelighed mod Discipelen, Propheten, dog til en billigere Priis, hvis han sagde: »jeg anseer vel ikke dette Menneske for

en Prophet, men det er dog en mærkeligere Mand, og jeg gjør mig en Fornøielse af at skjenke ham et Bæger Viin«; i begge Tilfælde maatte Svaret lyde: nei, Fatter, behold han kun sit Bæger Viin, det er ikke derom Skriften taler.

Den taler om at give ham ikkun et Bæger Vand – men *fordi* han er en Discipel, en Prophet, altsaa fuldt og heelt anerkjendende ham for hvad han i Sandhed er. Det Christus sigter paa: er Anerkjendelsen for Discipel, Prophet, og i Samtidighed. Om Anerkjendelsen udtrykkes ved at give ham et Glas koldt Vand, eller ved at give ham et Kongerige er aldeles det Lige gyldige; Samtidighedens anerkjendende Fordi er det det kommer an paa. Saa det er ikke som Penge-Præsterne for Præste-Pengenes Skyld bilde Menneskene ind, at da 10 Rd. er mere end et Glas koldt Vand, gjør den, der giver en Prophet, en Discipel, 10 Rd., men *ikke fordi* han er en Prophet, en Discipel, det langt Fuldkomnere end Den, som giver ham et Glas koldt Vand, *fordi* han er en Prophet, en Discipel. Nei, at Gaven er *fordi*, altsaa udtrykkende, at man anerkjender det Menneske for hvad han i Sandhed er, derpaa kommer det an.

Og dette er ikke let i Samtidighed; dertil fordres vel ikke selv at være en Prophet, en Discipel, men dog (hvad da forresten, glem ikke det, Enhver kan have, hvis han redeligt vil det) at have $\frac{2}{3}$ af en Discipels, en Prophets Charakter. Thi i Samtidighed kan dette Bæger Vand, eller rettere dette Fordi komme En dyrt at staae. I Samtidighed eller i levende Live er nemlig Propheten, Discipelen haanet, udgriint, hadet, forbandet, afskyet, paa enhver Maade forfulgt – og Du kan være sikker paa, at der idetmindste er sat den Straf for at række ham et Bæger Vand »fordi han er en Discipel« den Straf, som det nye Testamente omtaler, at udelukkes af Synagogen, hvilken Straf var sat paa det i Samtidighed at indlade sig med Christus, hvad naturligviis Præste-Løgneren »fortoner, tilslører, fortier, udelader«, hvorimod den smægter, ved Hikke, Opstød, qvalt Hulken, udtrykker sin uudsigelige Længsel efter at have været samtidig med Christus, for – at blive udelukket af Synagogen, hvilket naturligviis er Levebrøds-Mænds og Rangspersoners inderste og dybeste Længsel.

Altsaa Den, der giver en Discipel ikkun et Bæger koldt Vand, fordi han er en Discipel, han skal ingenlunde miste sin Løn, han skal faae en Prophets Løn – og derimod Den, som, naar Propheten, Discipelen er død, bygger hans Grav og siger »dersom ...«: han er ifølge Jesu Christi Dom en Hykler, hans Skyld Blod-Skyld.

Han er en Hykler. Ja, thi *deels* lever der maaskee samtidigen med Den, som bygger den afdøde Prophets Grav, atter en Prophet – og ham forfølger han i Sammenhold med de Andre, eller om der ikke lever en Prophet, saa dog maaskee en Retfærdig, som lider for Sandhed, hvem Den, der bygger den afdøde Prophets Grav, forfølger ligesom de Andre; *deels* er det, hvis der slet ingen saadan Samtidig skulde leve, Din Opgave for at undgaae Hykleriet, at Du gjør den afdøde Herliges Liv saaledes nærværende, at Du derved kommer til at lide i Lighed med hvad Du vilde være kommet til at lide, hvis Du i Samtidighed havde anerkjendt en Prophet for at være en Prophet.

O, hvis Du paa nogen Maade er evigt bekymret for Din Sjel, med Frygt og Bæven tænker paa Dommen og Evigheden; eller, fra en anden Side, hvis Du paa nogen Maade er og ønsker end mere at opløftes ved Tanken om det, at være Menneske, og om at ogsaa Du er et Menneske, i Slægt med de Herlige, de Ægte, hvis Værd derfor ogsaa ikke kjendes paa det Uægte, Profiten, Stjerner, Titler, men paa det Ægte, Armod, Fornedrelse, Mishandling, Forfølgelse, Lidelse: pas vel paa dette om Samtidigheden, at Du enten, hvis der i Samtidighed lever en Saadan, som lider for Sandhed, lider Det at anerkjende ham for hvad han er, eller, hvis der ingen saadan Samtidig er, at Du gjør den afdøde Herliges Liv saaledes nærværende, at Du kommer til at lide i Lighed med hvad Du vilde have lidt ved i Samtidighed at anerkjende ham for hvad han er. Pas vel paa dette om Samtidigheden; thi ikke kommer det an paa, hvad Stads Du gjør for en Afdød, nei; men dette, hvad Du gjør i Samtidighed, eller at Du gjør det Forbigangne saaledes nærværende, at Du kommer til at lide som var Du samtidig dermed, dette afgjør hvad Menneske Du er. Det derimod at gjøre Stads for en Afdød – nu det forstaaer sig, det afgjør ogsaa, hvad Menneske Du er, at Du nemlig, ifølge Jesu Christi Dom, er en Hykler, ja en Morder, den Afdøde modbydeligere end De, der sloge ham ihjel.

Agt da vel paa dette om Samtidigheden! Undlad heller ikke til den Ende, hvis Du ikke har gjort det, at gjøre Dig bekjendt med et Skrift, jeg udgav i 1850 »Indøvelse i Christendom«; thi her er just dette gjort gjældende. Som Bogen er sat ud i Verden er den i al sin Stridighed en stilfærdig Bog. Jeg skal nøiagtigt angive Dig, hvorledes den forholder sig til det Bestaaende, den officielle Christendoms Forkyndelse, eller til den officielle Repræsentant for den officielle Christendoms Forkyndelse, Biskop Mynsters Christendoms Forkyndelse. Naar Biskop Mynster ligefrem siger om den: dette er i Sandhed Christendom, saaledes forstaaer jeg selv Christendommen i stille Inderlighed: da er Bogen en Forklarelse af Biskop Mynsters Christendoms Forkyndelse – mig saa uendelig kjære Tanke! Dersom derimod Biskop Mynster ved at see denne Bog, endog blot blinker med Øiet, end sige hvis han heftigt farer op mod den: læs den da, og Du skal see den gjennemlyser hele Mynsters Christendoms Forkyndelse saaledes, at denne viser sig at være – overordentligt, overordentligt, overordentligt kunstnerisk og mesterlig – Øienforblindelse. Dog dette kan Bogen ikke gjøre for. Og i ethvert Tilfælde Du har jo ikke med dette at gjøre; Dig kan derimod, hvis Du selv vil det, Bogen hjælpe til at blive opmærksom paa dette om Samtidigheden.

Og dette er det Afgjørende! Denne Tanke er mig mit Livs Tanke. Ogsaa tør jeg med Sandhed sige, at jeg

har havt den Ære at lide for at bringe denne Tanke frem. Derfor dør jeg glad, uendelig taknemlig mod Styrelsen, at det forundtes mig saaledes at blive og at gjøre opmærksom paa denne Tanke. Ikke at jeg har opfundet den, Gud forbyde, at jeg skulde forskylde saadan Formastelse, nei, Opfindelsen er gammel, er det nye Testamentes. Men mig forundtes det dog, lidende, atter at bringe denne Tanke i Erindring, denne Tanke, der, som Rottekrudt for Rotter, er Gift for »Docenterne«,¹ dette Utøi, der ret egentligen har ødelagt Christendommen, Docenterne, disse ædle Mænd, som bygge Propheternes Grave, **objektivt** foredrage deres Lære, gjøre – formodentlig objektivt og formodentlig stolte af det Objektive, da det Subjektive er Sygelighed, Affectation – de Herliges Lidelse og Død i Profit, men selv – naturligviis ved Hjælp af det lovprisede Objektive – holde sig udenfor, langt borte fra Alt, hvad der end i fjerneste Maade kunde ligne det at lide i Lighed med de Herlige, eller det at lide, som man vilde være kommet til at lide, hvis man i Samtidighed havde anerkjendt de Herlige for hvad de vare.

1. Cfr. »Frygt og Bæven«, hvor der første Gang blev taget Sigte paa Docenterne, disse Nedrige, om hvem det ogsaa hedder (Pag. 65), at »ingen Tempelraner, der arbejder i Bolt og Jern, er saa nedrig en Forbryder som den, der saaledes plyndrer det Hellige, og Judas, der solgte sin Herre for 30 Secler, ikke foragteligere end Den, der saaledes sælger det Store.«
(tilbage)

Samtidigheden er det Afgjørende. Tænk Dig et Sandhedsvidne, altsaa et af de afledede Forbilleder. Han holder længe ud at lide allehaande Mishandling og Forfølgelse, endeligen berøver man ham Livet. Grusomt bestemmer man Dødsmaaden at være: levende at brændes; med udtænkt Grusomhed bestemmer man den nærmere: ved en sagte Ild at steges paa en Rist.

Tænk Dig dette! Alvor og Christendom er, at Du gjør dette saaledes nærværende, at Du kommer til at lide, som Du vilde være kommen til at lide, hvis Du i Samtidighed havde anerkjendt det Menneske for hvad han er.

Dette er Alvor og Christendom. Noget Andet er, som naturligt, det Bestialske, hvad Præsterne ikke have Noget imod. Saa giver man Sandhedsvidnet med samt hans Lidelser en god Dag – og dog nei, det er endnu ikke egentlig det Bestialske. Nei, man siger: denne Herlige ville vi ikke glemme. See derfor vedtage vi, at den 17de December, det var hans Dødsdag, skal festligholdes til hans Minde. Og for ret at fastholde Indtrykket af hans Liv, og for at tillige vort Liv dog kan faae »nogen Lighed« med hans, som »en Stræben«, være det hellig Vedtægt, at den Dag skal hvert Huus spise en stegt Fisk, vel at mærke – pas paa Pointen! – som er stegt paa en Rist; og den delicateste skal Præsten have. Det er, den Gudsdyrkelse at lide for Sandhed, ja at lide Døden omsættes i den Gudsdyrkelse at spise og drikke og at Præsten faaer det bedste Stykke – den sande (officielle) Christendom, hvor Præsten, som den stegte Fisk paa sin Viis, paa lignende Maade, f. Ex. ved deilig Tale, bidrager til at forhøie Dagens Festlighed, sikkrende sig derved et i Aarene voxende Udkomme, maaskee at gjøre Karriere, maaskee saa glimrende, at han iklædes Silke og Fløiel, behænges med Stjerner og Baand.

Dette er kun et Exempel. Ogsaa indrømmer jeg, at intet af de afledede Forbilleder ubetinget forpligter Enhver – men saa da vel heller ikke: til det Bestialske. Og forpligter de afledede Forbilleder ikke ubetinget ei heller ubetinget Enhver, saa forpligter derimod »Forbilledet«, Jesus Christus, ubetinget, og ubetinget Enhver. Lever der da i Din Samtid Ingen, som lider for Sandhed, saa Du vilde komme til ogsaa at lide, hvis Du – og dette er jo, christeligt, Din Pligt, er, christeligt, Fordringen – anerkjendte ham for hvad han i Sandhed er: saa har Du at gjøre »Forbilledet« saaledes nærværende, at Du kommer til at lide, som hvis Du i Samtidighed havde anerkjendt Ham for hvad Han er. Al Stadsen bag efter, al Stadsen med at bygge hans Grav o. s. v. o. s. v. o. s. v. o. s. v. o. s. v. o. s. v. er, ifølge Jesu Christi Dom, Hykleri og den samme Blodskyld som Deres, der sloge ham ihjel.

Dette er den christelige Fordring. Den mildeste, mildeste Form for dette er dog vel igjen den, jeg har brugt i »Indøvelse i Christendom«, at Du tilstaaer, at dette er Fordringen, og saa henflyer til Naaden. Men ikke blot ikke at ville indfrie Fordringen, nei, at ville have Fordringen fortiet – og saa derimod at ville spendere paa Grav-Monumentet, hvad Præsten af gode Grunde kalder at være en alvorlig Christen: er hvad vor Herre Jesus Christus vistnok meest af Alt søgte at forebygge.

Man lever kun een Gang

Dette Ord høres saa ofte i Verden. »Man lever kun een Gang; derfor kunde jeg ønske at see Paris, inden jeg dør, eller snarest muligt at samle en Formue, eller dog tilsidst at blive noget Stort i denne Verden – thi man

lever kun een Gang.«

Sjældnere forekommer, men det forekommer dog, et Menneske, som kun har eet Ønske, ganske bestemt kun eet Ønske. »Dette«, siger han, »dette kunde jeg ønske; o, at det maatte opfyldes mit Ønske, thi, ak, man lever kun een Gang!«

Tænk Dig nu et saadant Menneske paa hans Dødsleie. Ønsket blev ikke opfyldt, men hans Sjel hænger uforandret ved dette Ønske – og nu, nu er det ikke mere muligt. Da reiser han sig paa Leiet; med Fortvivlelsens Lidenskab udtaler han endnu engang sit Ønske »o, Fortvivlelse, det opfyldes ikke, Fortvivlelse, man lever kun een Gang!«

Dette synes forfærdeligt, og er det i Sandhed; men ikke som han mener det; thi det Forfærdelige er endda ikke, at Ønsket ikke blev opfyldt, det Forfærdelige er den Lidenskab, med hvilken han hænger ved det. Hans Liv er ikke spildt, fordi hans Ønske ikke blev opfyldt, paa ingen Maade; er hans Liv spildt, er det fordi han ikke vilde opgave sit Ønske, intet Høiere vilde lære af Livet end det om hans eneste Ønske, som afgjorde dets Opfyldelse eller Ikke-Opfyldelse Alt.

Det sande Forfærdelige er derfor et ganske Andet, hvis f. Ex. et Menneske paa sit Dødsleie opdagede, eller hvis det dog blev ham paa Dødsleiet saa tydeligt, hvad han sit Liv igjennem dunklere havde forstaaet, men aldrig havde villet forstaae: at det i denne Verden at have lidt for Sandhed hører med til for at kunne blive evig salig – og man lever kun een Gang, den ene Gang, som nu er for ham forbi! Og man havde jo havt det i sin Magt; og Evigheden forandrer man ikke, Evigheden, hvilken man saa just døende gaaer imøde som sin Fremtid!

Vi Mennesker ere af Naturen tilbøielige til at betragte Livet paa denne Maade: vi ansee det at lide for et Onde, som vi paa enhver Maade stræbe at undgaae. Og hvis dette da lykkes os, mene vi engang paa vort Dødsleie med særdeles Grund og Føie at kunne takke Gud, at vi bleve forskaanede for at lide. Vi Mennesker mene, at det, det kommer an paa, er, at vi blot kan slippe lykkelig og vel igjennem denne Verden; og Christendommen mener, at alle Forfærdelserne egentligen komme fra den anden Verden, at denne Verdens Forfærdelser ere som en Barnagtighed i Sammenligning med Evighedens Forfærdelser, og at det just derfor ikke kommer an paa at slippe lykkelig og vel gennem dette Liv, men paa ved at lide at forholde sig rigtigt til Evigheden.

Man lever kun een Gang; er, naar Døden kommer, Dit Liv vel brugt ☺: brugt, saa det forholder sig rigtigt til Evigheden: Gud være evigt lovet; er det det ikke, det er evigt uopretteligt – man lever kun een Gang!

Man lever kun een Gang; saaledes er det her paa Jorden. Og medens Du nu lever denne ene Gang, hvis Udstrækning i Tid svinder ind med hver svindende Time, sidder Kjerlighedens Gud i Himlen, kjerligt elskende ogsaa Dig. Ja, elskende; derfor vilde han saa gjerne, at Du dog endelig vil, som han for Evighedens Skyld vil det med Dig: at Du dog kunde beslutte Dig til at ville lide, det er, at Du kunde beslutte Dig til at ville elske ham, thi ham kan Du kun elske ved at lide, eller hvis Du elsker ham, som han vil være elsket, vil Du komme til at lide. Husk paa, man lever kun een Gang; er det forsømt, kom Du ikke til at lide, unddrog Du Dig: det er evigt uopretteligt. Tvinge Dig, nei, det vil Kjerlighedens Gud for ingen Priis, han vilde saa faae noget ganske Andet end det han vil, hvor kunde det ogsaa falde Kjerlighed ind at ville tiltvinge sig at blive elsket! Men Kjerlighed er han, og af Kjerlighed er det, at han vil, Du skulde som han vil; og i Kjerlighed lider han, som kun uendelig og almægtig Kjerlighed kan det, hvad intet Menneske formaaer at fatte, saaledes lider han, naar Du ikke vil som han vil.

Gud er Kjerlighed; aldrig var det Menneske født, hvem denne Tanke, især naar den kommer ham saaledes nærmere, at det at Gud er Kjerlighed betyder, Du er elsket, hvem denne Tanke ikke overvælder i ubeskrivelig Salighed. I næste Øieblik naar Forstaaelsen kommer »dette betyder at komme til at lide«: frygteligt! »Ja, men det er af Kjerlighed Gud vil det, det er fordi han vil være elsket; og det at han vil være elsket af Dig, er hans Kjerlighed til Dig«: nu vel! – I næste Øieblik, saa snart det bliver Alvor med at lide: frygteligt! »Ja, men det er af Kjerlighed; Du aner ikke, hvorledes han lider, fordi han meget godt veed at det at lide smerter, men forandres kan han dog ikke, saa maatte han jo blive til noget Andet end Kjerlighed«: nu, vel! – I næste Øieblik, saasnart det bliver ret Alvor med at lide: frygteligt!

Dog pas paa, pas paa, at Tiden ikke, maaskee i unyttig Lidelse, gaaer unyttet hen, husk paa: man lever kun een Gang; kan det hjælpe Dig, saa see ogsaa Sagen saaledes: vær forvissat om, at Gud lider mere i Kjerlighed end Du lider, uden at han dog derfor kan forandres. Men frem for Alt husk paa: man lever kun een Gang; der er Tab som ere evigt uoprettelige, saa Evigheden – endnu frygteligere! – langt fra at udslette Erindringen om det Tabte, er en evig Erindren om det Tabte!

En Evighed til at fortryde!

Lad mig fortælle en Historie. Jeg har ikke læst den i noget Opbyggelses Skrift, men i hvad man vilde kalde Moerskabslæsning. Dog tager jeg ikke i Betænkning at benytte den; og siger dette kun, for at det ikke skulde forstyrre Nogen, hvis han tilfældigviis kjendte den eller senere fik at vide, hvorfra jeg har den – at det ikke skulde forstyrre ham, at jeg havde fortiet det.

Et Sted i Østerlandet levede et Par gamle fattige Folk, Mand og Kone. De havde, som sagt, kun Fattigdom; og Bekymringen for Fremtiden tiltog, naturligt, med Forestillingen om Alderdommen. De bestormede vel ikke Himlen med deres Bønner, dertil vare de for gudfrygtige, men de anraabte dog idelig og idelig Himlen om Hjælp.

Da hændte det sig en Morgen, at Konen, idet hun kommer ud til Ildstedet, finder liggende paa Skorstenen en meget stor Ædelsteen, som hun strax iler ind og viser sin Mand, der, kyndig paa Sligt, let seer, at nu ere de hjulpne for deres Liv.

Lyse Fremtid for disse gamle Folk, hvilken Glæde! Dog nøisomme og gudfrygtige som de vare, besluttede de, da de dog havde hvad de kunde leve af endnu den Dag, ikke at sælge Ædelstenen endnu den Dag. Men imorgen skulde den sælges, og fra imorgen et nyt Liv begynde.

Natten til den næste Dag eller til Imorgen drømte Konen, at hun var henrykt i Paradiis. En Engel viste hende omkring i al den Herlighed, som en østerlandsk Indbildningskraft kan opfinde. Da førte Engelen hende ogsaa ind i en Sal, hvor der stode lange Rækker af Lænestole, overalt smykkede med Ædelstene og Perler, bestemte, som Engelen forklarede, for de Fromme. Endeligen viste han hende ogsaa en – bestemt for hende. Idet hun saae nærmere paa den, seer hun, at der mangler en meget stor Ædelsteen i Ryggen af Stolen. Hun spørger Engelen, hvoraf det kunde komme. Han

– o, pas nu vel paa, nu kommer Historien! Engelen svarer: det var den Ædelsteen, som Du fandt paa Skorstenen; den fik Du forlods, og den kan ikke sættes ind igjen.

Om Morgenen fortæller Konen sin Mand den Drøm; og var hun af den Mening, at saa var det dog bedre endnu at holde ud det Par Aar, de kunde have at leve, end at hele Evigheden igjennem den Ædelsteen skulde mangle. Og hendes fromme Mand var af samme Mening.

Saa lagde de om Aftenen Stenen igjen ud paa Skorstenen; bad Gud om Aftenen, at han vilde tage den igjen. Næste Morgen var den ganske rigtigt borte; hvor den var blevet af, det vidste jo de gamle Folk, den var nu paa sit rette Sted.

* *
*

Denne Mand var i Sandhed lykkelig gift, hans Kone en fornuftig Kone. Men var det ogsaa forresten sandt, hvad ofte siges, at det er Konerne, der bringe Mændene til at glemme det Evige: om og Alle vare ugifte, Enhver har dog i sig selv et Noget, der, snildere og mere indtrængende og mere uafsladeligt end en Kvinde kan det, vil bringe et Menneske til at glemme det Evige, bringe ham til at maale forkeert, som var et Par Aar, eller 10 Aar eller 40 Aar en saa uhyre lang Tid, at vel Evigheden endog bliver noget ganske Kort i Sammenligning dermed, istedetfor at omvendt disse Aar ere et meget Kort og Evigheden uhyre lang.

Husk da vel paa dette! Du kan maaskee, klogt, undgaae, hvad det nu engang har behaget Gud at forene med det at være Christen, Lidelse og Gjenvordighed; Du kan maaskee, ved klogt at unddrage Dig, til Din egen Fordærvelse naae det Modsatte, naae hvad Gud for evigt har adskilt fra det at være Christen, Nydelse og alle jordiske Goder; Du kan maaskee, bedaaret af Din Klogskab, tilsidst ganske fortabes i den Indbildning, at det just er den rette Vei, Du er paa, fordi Du vinder det Jordiske: og saa – en Evighed til at fortryde! En Evighed til at fortryde, nemlig til at fortryde, at Du ikke brugte Tiden til hvad der evigt lader sig erindre: i Sandhed at elske Gud, hvis Følge er, at Du i dette Liv kommer til at lide af Menneskene.

Derfor, bedrag ikke Dig selv, frygt af alle Bedragere mest for Dig selv! Var det end muligt for et Menneske, i Forhold til det Evige, at tage Noget forlods, Du bedrog jo dog Dig selv ved: Noget forlods – og saa en Evighed til at fortryde!

Hvad der evigt lader sig erindre?

Kun Eet: at have lidt for Sandhed. Vil Du sørge for Din evige Fremtid, pas vel paa, at Du kommer til at lide for Sandhed.

Og Leiligheden, Leilighed til at lide for Sandhed er naturligtvis i ethvert Secund, hvor kunde det være anderledes i denne Løgnens og Bedragets og Gavtyvestregernes og Middelmaadighedens Verden! Men, ikke sandt, Du er da ikke gal nok til at benytte den Leilighed, Du er meget mere klog – Du anvender al Din Skarpsindighed for at undgaae saaledes at støde sammen med denne rare Verden, at Du maatte komme til at lide. Tillige maaskee hykler Du lidt for Dig selv, og siger, at Du var villig nok til at lide, hvis Leiligheden var der. O, min Ven, kun Dig selv bedrager Du, Evigheden aldrig; Følgen bliver, at Du evigt Intet har at erindre, altsaa evigt at martres ved denne Tomhed og den pinende Tanke, at Dit Liv var spildt, udfyldt med hvad der ikke evigt lader sig erindre!

Maaskee lever Du samtidig med »en Retfærdig«, der lider for Sandhed – her er jo Leiligheden: anerkjend ham for hvad han er, og Du vil komme til at lide i Lighed med ham! Men Du, Du mener vel at handle meget klogt, at Du da ikke blot ikke høit, offentligt, anerkjender det Menneske for hvad han er, men at Du flyer ham paa enhver Maade; eller Du mener maaskee endog at handle meget ædelt, at Du ikke er som de Andre, thi Du anerkjender ham for hvad han er – men i Skjulthed, saa der ingen Fare er forbunden dermed, hvorimod Du ikke anerkjender ham, hvor der er Fare derved. O, min Ven, Du bedrager Dig selv; daarligt benyttede Du ikke Leiligheden som bødes, hvorved Du vilde været kommet til at lide for Sandhed – det Eneste, der lader sig evigt erindre.

Ja, det Eneste, der lader sig evigt erindre; tag hvad Du vil, om alt Andet gjælder, at det lader sig ikke evigt erindre. Hav elsket den skønneste Pige, hav levet et heelt Liv lykkeligt med hende, den elskeligste Hustru: det lader sig ikke evigt erindre, er dannet af hvad der er skrøbeligere end det Evige. De største Bedrifter i den udvortes Verden, at have erobret Riger og Lande; de interessanteste og mest spændende Forviklinger, at have næret Tanken i dem; de største Opdagelser i Natur-Verdenen, at have været Opdageren o. s. v. lader sig ikke evigt erindre; det vil maaskee kunne bevares fra Slægt til Slægt gennem alle de følgende Slægter, men selv vil Du ikke evigt kunne erindre det; hverken er det den evige Sandhed, ei heller tilhører det Dig evigt. Kun Eet bliver tilbage, kun Eet er evigt at erindre: at have lidt for Sandhed.

Her i Verden gaaer Sandheden i Ringhed og Fornedrelse, har ikke det, hvortil den kan hælde sit Hoved, maa takke, om En vil give den et Glas Vand – men gjør han det, høit, offentligt anerkjendende den for hvad den er, saa har denne ringe Skikkelse, den fattige, forhaanede, udgrinte, forfulgte Stakkel, »Sandheden«, den har, om jeg saa tør sige, en Tegnepen i sin Haand, skriver saa paa en lille Seddel »for evigt«, hvilken den rækker dette Menneske, der i Samtidighed anerkjendte den for hvad den er, lidende for Sandhed: hans Navn er tegnet i Himlen, hans Liv blev benyttet til (hvad rigtignok et Menneske nødigst af Alt vil til) det Eneste, der evigt lader sig erindre.

Hvo Du end er, betænk dette! Flye for Alt Præsternes Veiledning; dette kan Du jo da ogsaa vel begribe, at Du hos Næringsdrivende ikke faaer noget Sandt at vide om den lidende Sandhed, 3: om Christendom. Flye dem; de narre Dig for det Evige, just ved at indbilde Dig, at Du kan faae det Evige paa et andet Vilkaar end Lidelsernes. Vaag selv; thi just dette er Tilværelsens Alvor, at Du er sat i en Verden, hvor den Stemme, der kalder Dig ad den rette Vei, taler ganske sagte, medens tusinde Stemmer udenfor og i Dig tale høirøstet nok om lige det Modsatte – just det er Alvoren, at hiin Stemme taler sagte, fordi den vil prøve Dig, om Du vil lystre end dens svageste Hvisken. Betænk, det er ikke Evigheden, der trænger til Dig, saa den for sin Skyld skulde løfte sin Stemme høit, naar de andre Stemmer blive høirøstede, nei, det er Dig, der trænger til Evigheden, og den vil prøve – o, Alvor! – Din Opmærksomhed, bliver derfor sagtere i samme Grad som de andre, hvad ikke kan skee uden Din Skyld, blive mere høirøstede. Intet er lettere end at faae Evighedens Stemme, der taler om at lide for Sandhed at det er det Eneste, som lader sig evigt erindre, overdøvet, dertil behøves ikke engang Præsterne, men med deres Hjælp bliver det naturligtvis det Letteste af Verden: forfærdeligt; for evigt at bedrage sig selv! Og endnu engang forfærdeligt, at det er saa frygtelig let gjort, at Evigheden er saa alvorlig, at man maa sige, det der af Alt er gjort et Menneske lettest er: evigt at bedrage sig selv!

Et Billede paa Livet,

og

Et Billede af Livet

Tag Disciplene i en Classe – hvilken er den af hans Kammerater mest beundrede? Er det den Dovneste?

Nei, derom kan jo ikke være Tale. Er det da den Flittigste? Heller ikke. Er det da den med de største Aands-Evner? Heller ikke. Men hvis der er En, som har denne Kløgt, at han veed at gaae Lærerne under Øine, og gjøre det saa fiint, at han altid kommer godt derfra, altid faaer god Charakter, altid er høit oppe i Classen, altid roest og udmærket: han er den Beundrede; og hvorfor? Fordi hans Kammerater meget rigtigt forstaae, at han har Dobbelt-Fordeel. Han har den Fordeel, som den Dovne ogsaa har, at han egentligen ingen Ting bestiller, har bestandigt god Tid til at lege og more sig – denne Fordeel har vistnok ogsaa den Dovne, men han lider jo Straf derfor; og saa har han tillige den Fordeel, som den Flittige har. Han er den Beundrede, om ham sige hans Kammerater beundrende: den Ludvigsen, den Ludvigsen, det er et Pokkers Menneske. »Men Fredriksen er dog flittigere.« Ja hvad hjælper det, faaer L. ikke altid lige saa god Charakter, saa har Fredriksen jo kun Eet mere – Uleiligheden. »Ja, men Olsen er dog et langt bedre Hoved«. Aah, blæse være med det; det hjælper ham da heller ikke stort, snarere har han Bryderier deraf; nei, Ludvigsen, Ludvigsen, det er et Pokkers Menneske.

Det var et Billede paa Livet; jeg gaaer nu over til: et Billede af Livet.

Hvilken er den i denne Verden mest beundrede Christendoms-Lærer? Er det den frækt Verdslige, der sans phrase og uden Omlædning vedgaaer, at han ene eftertragter det Jordiske, Penge, Magt, o. s. v., og har Held til at naae det? Nei, derom kan jo ikke være Tale. Er det da den sande Fromme, der gjør Alvor af det med Christendommen, derfor virkelig gaaer Glip af dette Livs Goder og Nydelser, saa hans Liv bliver en Fortolkning af Apostelens Ord »dersom vi haabede alene for dette Liv, vare vi de Elendigste af Alle«? Nei, heller ikke.

Men hvis der er En, som har denne Kløgt, at han, fiint, fiint veed at gaae Gud under Øinene, og saaledes, at han altid kommer godt derfra, vinder – maaskee sikkrere end den frækt Verdslige – alle jordiske Goder og Nydelser, medens han dog bestandigt er den Fromme, den Gudfrygtige, den Guds Mand, Alvoren selv: han er den Beundrede, og hvorfor? Fordi han vinder Dobbelt-Fordeel: Goderne – og saa *tillige* Glorien, Helgen-Skinnet, den kvalificerede Agtelse og Ærbødighed.

Og kan han gjøre dette saa uendelig fiint, at Ingen, Ingen med Sikkerhed kan gjennemskue det: saa er 101 ude, dette er et sandt non plus ultra, mageløst, eneste – især for Fruentimmer, dog ogsaa for Mænd. Men især for Fruentimmer; thi det lader sig ikke negte, at saaledes er nu Qvinden engang, at skal hun ret goutere Noget, end sige skal man have hende høit op i Beundring, tilbedende Beundring, saa maa der lidt Angest med. Og den er der i dette Forhold dog en lille bitte Smule af. Midt i den saligste Opløftelse, midt i det mest Himmelske med denne Beundrede er der fjernt, men den er der dog, en Angest, om dog ikke? og dog nei det er umuligt! Og denne Composition giver: tilbedende Beundring.

Der er Intet *Gud* saa meget imod som Hyklerie – efter Guds Bestemmelse er det just Livets Opgave at omdannes, da ethvert Menneske er af Naturen en født Hykler.

Der er Intet *Verden* saaledes beundrer som de finere og de fineste Former af Hyklerie.

De finere og de fineste Former af Hyklerie! Herved maa dog bemærkes, at disse stundom kunne fremkomme saaledes, at de, moralsk betragtet, ikke altid ere i den Vedkommende de mest skyldige. Tag store Evner, overordentlig Klogskab, svag Charakter: denne Composition vil give en af de allerfineste Former af Hyklerie, medens dog den Paagjældende, moralsk, maaskee ikke er saa skyldig, for Gud ikke saa skyldig. Derimod er det ganske vist, at for de Andre er just denne Form den allerfarligste; for de Andre, det vil sige for Dem, der forholde sig lærende, modtagende til en saadan Lærer.

Den guddommelige Retfærdighed

Hvis Du nogensinde har agtet paa, hvorledes det gaaer til i denne Verden, da er det vel gaaet Dig som Andre før Dig, at Du mismodig har vendt Dig bort fra det Hele og klagende sagt ved Dig selv: er dette en retfærdig Styrelse; hvor er dog den guddommelige Retfærdighed? Indgreb i Andres Eiendom, Tyverie, Bedragerie, Alt hvad der forholder sig til Penge (denne Verdens Afgud) straffes, straffes strengt i denne Verden; selv hvad der dog neppe kan kaldes en Forbrydelse, saa strengt gaaer det til i denne – retfærdige Verden! Men de rædsomme Forbrydelser, at et Menneske tager det Hellige, tager Sandheden forfængeligt, og at saaledes hans Liv hver evige Dag er en fortsat Løgn – i Forhold til dem sees ingen straffende Retfærdighed gribe

forstyrrende ind, tværtimod, han faaer Lov til at brede sig uforhindret, at omspænde en større eller mindre Kreds, maaskee et heelt Samfund, der beundrende og tilbedende lønner ham med alle jordiske Goder: hvor er saa den guddommelige Retfærdighed?

Hertil maa svares: det er just den guddommelige Retfærdighed, der i sin frygtelige Strenghed tillader, at det gaaer saaledes til; den er tilstede, lutter Øie, men den skjuler sig, vil, just for ret at kunne aabenbare sig som hvad den er, ikke før Tiden være seet, hvorimod det, naar den aabenbarer sig, sees, at den var tilstede, nærværende ved end det Mindste. Dersom nemlig den guddommelige Retfærdighed hurtigt greb straffende ind, kunde jo de egentlige Capital-Forbrydelser ikke heelt blive til. Den, der af Svaghed, bedaaret af sin Lyst, henrevet af sine sandselige Lidenskaber, men dog af Svaghed kom paa Afvei, paa Syndens Vei: ham forbarmer den guddommelige Retfærdighed sig over, og lader Straffen ramme, jo før jo hellere. Men den egentlige capitale Forbryder, ham – husk nu paa, hvad Du klagede over, at det var, som var Retfærdigheden saa mild, eller slet ikke til! – ham forblinder Styrelsen, saa det skuffende seer ud for hans Øine, som behagede hans Liv Gud, saa det vel maa være lykkedes ham at blende Gud: hvor er Du frygtelig, Du guddommelige Retfærdighed!

Ingen uroliges derfor mere af denne Indvending mod den guddommelige Retfærdighed. Thi just for at være Retfærdighed maa den jo først tillade, at Forbrydelsen bliver til i hele sin Skyld; men den egentlige capitale Forbrydelse behøver – agt vel paa det! – et heelt Liv for at blive til, er just den egentlige capitale Forbrydelse ved at være fortsat gennem et heelt Liv. Men ingen Forbrydelse kan jo straffes, før den bliver til. Altsaa falder denne Indvending bort. Indvendingen løber egentligen ud paa, at Gud skulde straffe saa hurtigt, at han (det er aldeles det Samme) skulde straffe Tyven førend han stjal. Men naar Forbrydelsen maa være blevet til, førend den straffes; og naar den capitale Forbrydelse (just den Du oprøres over) behøver et heelt Liv for at blive til: saa kan den ikke straffes i dette Liv; at straffe den i dette Liv vilde ikke være at straffe den, men at forhindre den, ligesom det ikke var at straffe Tyveriet, naar man straffede Tyven før han stjal, men at forhindre Tyveriet og ham i at blive Tyv.

Klag derfor aldrig, naar Du seer det Forfærdelige lykkes, der vil oprøre Dit Sind mod Gud, klag ikke, nei skjælv, siig: Gud i Himlene, han er altsaa en af de capitale Forbrydere, hvis Forbrydelse bruger Timeligheden heel for at blive til, og som først straffes i Evigheden.

Altsaa det er just Strengheden, der gjør, at den capitale Forbrydelse ikke straffes i denne Verden. Tillige er det maaskee ogsaa stundom Omsorgen for os Andre. Thi der er jo Forskjel mellem Menneske og Menneske, Een kan være den Anden i høi Grad overlegen. Men ogsaa dette er en Overlegenhed, at kunne være den capitale Forbryder. Saa lader Styrelsen ham ustraffet, ogsaa fordi det maaskee vilde reent forvirre os Andre vore Begreber, hvis vi skulde see, at han, han var en Forbryder. Du seer, det kan være endnu værre, end Du forestillede Dig, da Du klagede; Du klagede over, at Gud ikke straffede hvad Du kunde see var Forbrydelse: der har maaskee stundom levet en Forbryder efter den Maalestok, at Ingen, Ingen har anet det, ja, at Gud ligesom ikke havde kunnet gjøre sig forstaaelig for de Mennesker, blandt hvilke denne Forbryder levede, hvis han straffede ham, at Gud ved at ville straffe ham i Tiden (ogsaa fraseet, at dette jo var at forhindre Forbrydelsen) maatte næsten forvirre de Mennesker, blandt hvilke han levede, hvad hans Kjærlighed og Omsorg for dem ikke kunde nænne. Saa blev han altsaa ustraffet i Tiden: frygteligt!

Ja, skjælv, at der ere Forbrydelser, som behøve Tiden heel for at blive til, stundom maaskee, af Nænsomhed mod os Andre, ikke engang kunne straffes i dette Liv; skjælv, men anklag ikke Guds Retfærdighed, nei skjælv ved Tanken om dette (hvor frygteligt lyder det ikke, naar man vil sige det saaledes!) dette rædsomme Fortrin, kun at kunne straffes i Evigheden! Kun at kunne straffes i Evigheden: forbarmende Gud! Enhver Forbryder, enhver Synder, som dog kan straffes i denne Verden, han kan ogsaa frelses, frelses for Evigheden! Men den Forbryder, hvis Udmærkelse det var, at han ikke kan straffes i denne Verden, han kan altsaa ikke frelses, kan ikke ved at straffes i Tiden frelses for Evigheden, nei han kan, – det var jo hans Fortrin! – kun straffes i Evigheden: synes Du saa, der er Grund til at klage over Guds Retfærdighed?

Skjælv - thi Gud er det i een Forstand saa uendeligt let at narre!

Som der i Almindelighed tales, naar der tales om Sligt (men det gaaer vel snart reent af Brug at tale om at skjælv) vendes Sagen saaledes: skjælv; thi Gud er det umuligt at bedrage, han den Alvidende, den Allestedsnærværende. Og saaledes er det jo visseligen ogsaa. Imidlertid troer jeg, at man, ved bestandigt at vende Sagen paa den Maade, ikke opnaaer den tilsigtede Virkning.

Nei, skjælv – thi Gud er det i een Forstand saa uendelig let at narre! O, min Ven, han er noget saa uendelig Ophøiet, og Du derimod saa uendelig Intet i Forhold til ham, at et heelt Livs søvnløseste Anstrengelse i Døds-

Angest for at behage ham og for at agte paa hvert hans Vink dog er uendelig for Lidt til, fortjent, at kunne tiltrygle Dig blot et eneste Øieblik hans Opmærksomhed. Og Ham vil Du snyde: o, Menneske det er kun altfor let gjort! Derfor skjælv, det er, vaag, vaag! Han har en Straf, som han selv anseer for den frygteligste – han er jo ogsaa den Eneste, der har den sande Forestilling om det Uendelige han er! Denne Straf er: ikke at ville være, hvad han i een Forstand ifølge sin Ophøiethed ikke er, vidende om det Intet Du er. For en Almægtig maa det jo, hvis man kan tale saaledes, være den største Anstrengelse, at skulle see efter et Intet, være vidende om et Intet, bekymres om et Intet. Og saa vil dette Intet narre ham: o, Menneske, gys, det er saa uendelig let gjort.

Lad mig gjøre Dig denne Tanke tydelig. Tag en Borgermand – hvem maatte man sige, det vilde være denne Borgermand vanskeligst at narre? mon ikke just hans Ligemand? Thi denne hans Ligemand, ham beskjeftiger det, at passe paa, at han da ikke bliver narret, »jeg vil virkelig ikke taale, at han narrer mig« o. s. v. En meget fornem Mand vil det allerede falde Borgermanden lettere at narre, thi – det beskjeftiger ikke stort den meget fornemme Mand; Kongen endnu lettere, thi det beskjeftiger slet ikke hans Majestæt. Du misforstaae mig ikke, min Mening kan jo ikke være, at den meget fornemme Mand, at Kongen, hvis det kunde beskjeftige ham, ikke skulde kunne see, at den gode Borgermand narrer ham; men det beskjeftiger ham slet ikke med denne Borgermand. Husk paa Fortællingen om Fluen og Hjorten; Du erindrer, Fluen, som sad paa en af dens Takker, sagde til Hjorten »jeg er Dig dog ikke til Besvær?« »jeg vidste slet ikke Du var til«. Borgermandens Opgave maatte fornuftigviis være, ved sin Redelighed, ved sin Retsindighed, om muligt, at naae at beskjeftige Majestæten; derimod er det saa uendeligt dumt og aandløst, at ville narre Den, der er for ophøiet til at det kan beskjeftige ham – det er saa uendelig let gjort!

Og tænk nu paa, hvor uendelig ophøiet Gud er, og paa det Intet Du er – og skjælv saa ved Tanken om, hvor uendelig let det er for Dig at narre Gud! Du mener maaskee, fordi Du siger Du til ham, fordi Du kjender ham meget godt fra Barn af, og fordi Du er vant til letfærdigt at blande hans Navn ind i al anden Snak, at Gud er Din Kammerat, at Du forholder Dig til ham som den ene Øltapper til den anden, at han altsaa strax vil gjøre Anskrig, naar han mærker, at Du vil narre ham, forfalske hans Ord, lade som forstod Du det ikke o. D., og at naar han ikke gjør det, saa er det et Beviis for, at det er lykkedes Dig at narre ham. O, Menneske gys – det er lykkedes Dig!

Ja, i sin Ophøiethed vender Gud selv Forholdet saaledes, at det er saa let som vel muligt for et Menneske, hvis han vil det, at narre Gud. Han indretter det nemlig saaledes, at de Faa, han elsker og som elske ham, de maae lide forfærdeligt i denne Verden, saa da Enhver kan see, at de ere forladte af Gud; Bedragerne derimod gjøre glimrende Carriere, saa Enhver kan see, at Gud er med dem, hvad de selv mere og mere bestyrkes i.

Saa fornem er Gud; saa langt er han fra at gjøre det vanskeligt, saa uendelig let er det at bedrage ham, han endog selv udsætter Præmie for den, der gjør det, belønner ham med alt Jordisk: o, Menneske skjælv!